

hauria estat formació més correcta, però se li superposà *panoràmic*. Altres compostos del mateix mot grec: *diorama* (amb *dià* 'a través de'); *neorama* (amb *veós* 'nou').

Panós, V. *pa* (perquè forma com a *pans* de pèl, llana etc.) *Panotxa*, V. *panolla* *Panou*, V. *pa Panqueia*, *panquiserar*, V. MLWagner, *Notes Ling. sur l'argot barcel.*, IEC, 1924, 77 (hi intervé també *pençar* 'caminar fatigosament', de *PENCA*) *Panràs*, V. *pa Panriure*, mala grafia i diferenciació popular de *perriure*

PANSA, abreuviament del ll. ÛVA PANSA id., de PAN-SUS, participi passiu del verb PANDÈRE 'estendre, desplegar', i especialment 'estendre, parar, a l'aire, els raïms, perquè s'assequin': *pansus* fou ja llatí antic, al costat de *passus*, un poc més clàssic, i el grup -NS- conservà la *n*, en aquest cas, per la influència de les altres formes de *pandère*. □ 1.ª doc.: S. XIII.

«Ordenació de les arroves de la C. de Tortosa, de quantes liures són, segons los avers ---: batafalua, 32 liures; sabó --- faves, forment, figues, *panses*, amenes», *CostTort.* (ix, 15.23; Ol., p. 405); figuren en 12 receptes culinàries del *L. de Sent Soví*, S. xvi, p. ex.: «si vols ffarcir cabrit --- mit-hi, si-t vols --- *panses* ben netes, e mit-les-i entregues» (*NCL* cxv, 65, 239), escrit *pança* o *panssa* en els díccs. de JMarc (134) i L. d'Aversó (437.1); «*pances*: uva passa», Busa-N. (E-1-3); «lloc de guardar fruyta ---; *panses*: uva passa; figues seques ---», OPou (*ThPu.*, 197). Enlloc, el cultiu i preparació de les *panses* no fa un paper tan important com en el P. Val.; sobretot enllà del Xúquer, on el paisatge està ple d'indrets i difícils on escalden raïms per fer-ne *panses* (*escaldadors*), o les posen a assecar al sol en riurals i sequers: aquells són de la *pansa* escaldada; aquests, de la *pansa verge* o *de sol*; a Vilallonga de l'Assafor és tot un vessant de serra que duu el nom de la *pansa verçe*, indubtablement per algun sequer molt vistent o tot un grup que n'hi havia (1962). Altrament *pansa* és la forma viva i general en tot el nostre territori lingüístic, des de la Marina d'Alacant fins al capdamunt del Pall. (*pânses*, Tavascan de Cardós, 1934).

Pansa és una forma comuna al català amb la llengua d'oc; probablement s'ha d'entendre *pansa* (allà on es cregué llegir *pamsa*), enumerada entre *guarroja*, *regalensia* i *pinbó*, en la Lleuda de Savardun (Baixa-Arieja a. 1326, PSW vi, 47b) occità mod. *panso* «raisin sec, raisin de cabas; variété de raisin de treille» (*TdF*); avui allà és usual des dels Pirineus fins als Alps: «*pânsas* f. pl. raisins secs a la Vall de Barceloneta (Arnaud-Morin). I també l'aragonès *pansa*, usual en el Nord (Gistau, Bielsa, Echo, BDC xxiv, 176), en el Centre (Borao) i en el SE. (Sogorb, Torres Fornés, p. 141), i que ja figura en les *Leyes de Moros* del S. xiv o xv i en un peatge de 1436 (Borao). *Panseñas* f.: pl. 'aceitunas secas adobadas para comer' a Alquézar (Arnal Cervero). Quant al tractament de -NS- en aquest mot basta el que ja vaig dir-ne en el *DECH* iv, 418a11-24.

Ja el llatí clàssic oscil·lava en aquest participi entre *pansus* i la forma *passus*, la més clàssica; però en alguns dels derivats la forma amb NS arriba a ser general, com en *oppianus*, veg. *CGL* (vii, 26, i díccs. corrents); en castellà i en italià ha predominat la forma clàssica (*pasa*, *uva passa*, *appassire*) amb -SS-; i entre nosaltres, la que presenta -NS-, conservada per influència de la resta de les formes del verb.

DERIV.: *Pansal* 'xarello: cep on el raïm ve més aviat, i va bé per fer-ne *panses*' Priorat (Guaiquets, 1935). *Panser* m.: sinònim de sequer de *panses*, usual en algunes zones val.: a Vilamarxant m'ensenyen dues casetes dalt de la muntanya, on en feien molta: *el pansêr de Canyot* i *el pansêr rjç* (1962). *Botja pansera*, segons Cavanilles és la *Artemisa campestris*, *absinthe des champs* (ii, 337); jo n'he vista molta des del Maestrat (Ares, 1961) fins a la Ribera alta del Xúquer (Sumacàrter, 1962) i a Vilafamés va semblar-me que fos el mateix que els tomanyins o caps d'ase (1961): no sé si anomenada així per l'aspecte de la seva eflorescència morada; *panser*, -ero, 'treballador de la pansa'. *Pansó*. *Pansot*. +*Pansolla* Benasc «lo mismo que *pandorga* --- persona calmosa, pànfil: Fineta ye la mosseta més *pansolla* del llugà», Ferraz (p. 83), amb terminació manllevada a *moll/molla*. *Panxona* Vallès, Penedès, 'figa molt madura, secallona' [S. xviii, DAg.; AlcM], sentit més adequat a la idea de figa pansa que a la de 'panxut' (que només hi ajudaria).

Pans, *pansa*, 'mans, mansuet' ross. ant.: «él veé venir un leó *pans* envés si», *VidesR* (94r2), traduint *leonem ad se venientem mansuete*; «és monge ver cel qui és humil tostemp, e *pans* e ple de caritat», 255v2; amb l'adverbi *pansament* «él estec *pansament* davant lo jutge cruel e ca<1>là», 270r1; i també hi ha el verb *pansar-se* 'amansir-se' («òrses cruels --- se *pansaren*»), 122r2; i l'abstracte *pansea* 'mansuetud' (31v2; 38). «Un cavall qui era molt *pans* ---», ib., 42v2, amb nota en l'ed. de *LleuresC*.

Es també continuació del ll. PAN-SUS, resultant d'una evolució del significat de mústic, que té ja el mot llatí i el conserven l'it. *passo* i el cat. *pansit*, alhora sumant-s'hi la noció dels *capilli passi* 'cabells deixats caure', i naturalment amb l'atracció semàntica del sinònim *mans*.

Pansir-se [fi S. xv]: «--- Comprovar / a rahons bones, / axí per la part de les dones / com per part d'ells: / e, vist que ja los cascavells / tenen *pansits*; / e vist que stan tostemp units, / molt, de ventrell», *Somni de JJoan* (v. 2755); «la fruyta *pansida*, - si par des-sucada, / no fa com la vert, - que muça les dents: / car totes les coses, - ab sos compliments, / són tals com la fruyta - qu'és ben assaunada», *Procés de les Olives*, v. 1857, registrat només des del lèxic de Lacavalleria (*pansir* les fruytes, causar *pansiment* a les fruytes); però avui generalment usat en el nostre domini ling.: «els Sants que no stan en lo cèl --- no van incluhits en lo Calendari --- que tampòc voran a Déu en la Glòria, com són "Sant Encapat", "Sant Escalfit", "Sant Escotufat", "Sant *Pansit*", "San Esclafat", "Sant Rebordonit", ---», MGadea (*T. del Xè* i, 203).